

POWRÓT GÓRNEGO ŚLĄSKA DO POLSKI W 1922 ROKU

Wkroczenie wojsk polskich na Śląsk - powitanie w Katowicach: gen. Stanisław Szeptycki na Rynku. 1922.06.22. Fot. NAC

Część Górnego Śląska, która wróciła do Polski w wyniku plebiscytu i III Powstania Śląskiego, faktycznie została przejęta przez polskie państwo dopiero rok później, w czerwcu 1922 roku. Do historii przeszło m.in. powitanie polskich oddziałów na moście w Szopienicach - obecnie dzielnicy Katowic.

W latach 1919-1921 ważyła się sprawa przynależności państwowej Górnego Śląska, należącego wcześniej do państwa niemieckiego. Odzyskanie przez Polskę niepodległości w 1918 r. wzmoгло działający tam polski ruch narodowy, zwalczany przez niemiecką administrację i wojsko. Walka o wpływy narodowe poskutkowała m.in. trzema powstaniem śląskimi w latach od 1919 do 1921 r.

Zorganizowany w celu wyznaczenia nowych granic plebiscyt na Śląsku odbył się 20 marca 1921 r. W głosowaniu dopuszczono udział osób, które wcześniej wyemigrowały ze Śląska. Wobec ściągnięcia z Niemiec blisko 200 tys. emigrantów, głosujący za przynależnością do Polski okazali się mniejszością i stanowili 40,3 proc.

Komisja Plebiscytowa zdecydowała o przyznaniu prawie całego obszaru Niemcom. Jednak po ostatnim powstaniu śląskim zdecydowano o korzystniejszym dla Polski podziale Górnego Śląska. Z obszaru plebiscytowego do Polski przyłączono 29 proc. obszaru i 46 proc. ludności. W Polsce znalazły się m.in. Katowice, Świętochłowice, Królewska Huta (obecny Chorzów), Rybnik, Lubliniec, Tarnowskie Góry i Pszczyna.

Na dzień przed wkroczeniem polskiego wojska podpisano akt polsko-francuskiego przejęcia powiatu katowickiego, wtedy też straż na posterunkach granicznych przejęli śląscy powstańcy. Uroczystość powitania Wojska Polskiego odbyła się 20 czerwca. Polskie oddziały powitały na moście w Szopienicach tłumy ludzi, wśród nich wojewoda śląski Józef Rymer oraz działacz narodowy i dyktator III Powstania Śląskiego Wojciech Korfanty.

15 czerwca 1922 r. Komisja Międzysojusznicza zawiadomiła rządy Polski i Niemiec, że w ciągu miesiąca powinny objąć przyznane im terytoria Górnego Śląska. Przejmowania kolejnych terenów przez strony konfliktu dokonywano w kilku etapach.

W Katowicach 17 czerwca 1922 r. rozwiązano najpierw miejscową policję, jej miejsce zajęła przybyła z Polski policja piesza, a kilka dni później - konna. 19 czerwca na katowickim Rynku odbyła się parada wchodzących w skład wojsk alianckich oddziałów francuskich i ich wymarsz z Katowic.

Na dzień przed wkroczeniem polskiego wojska podpisano akt polsko-francuskiego przejęcia powiatu katowickiego, wtedy też straż na posterunkach granicznych przejęli śląscy powstańcy. Uroczystość powitania Wojska Polskiego odbyła się 20 czerwca. Polskie oddziały powitały na moście w Szopienicach tłumy ludzi, wśród nich wojewoda śląski Józef Rymer oraz działacz narodowy i dyktator III Powstania Śląskiego Wojciech Korfanty.

Oddziały polskiej kawalerii pod wodzą gen. Stanisława Szeptyckiego przeszły w kilkukilometrowej defiladzie do rynku w Katowicach. Po drodze ustawiono blisko 30 odświętnie udekorowanych bram powitalnych. Na katowickim rynku odprawiono uroczystą mszę. Zgodnie z odezwą Komitetu Przyjęcia Wojska Polskiego, na czele którego stał Korfanty, Górnoszlązacy witali wkraczające Wojsko Polskie szczególnie uroczyście - w sumie w regionie zbudowano ponad 200 triumfalnych bram.

Historycy przytaczają opisy powitania polskich wojsk. Jednym z opisywanych epizodów jest rozbicie łańcucha przez powstańca-inwalidę Juliusza Chowańca, który powiedział: "Pękajcie okowy niewoli, Górny Śląsk jest wolny, armio polska wkraczaj nań i połącz go z Polską".

Wojsko witał ówczesny prezydent Katowic Alfons Górnik. "Dzielni polscy żołnierze! Pokażcie, że karne Wojsko Polskie jest murem ochronnym dla obywateli miłujących pracę, dla obywateli lojalnych i spokojnych. Powiedzcie światu, że Polska jest krajem praworządnym! Niech żyje Polska i Górny Śląsk" - mówił.

Odegrano m.in. hymn narodowy i Rotę Marii Konopnickiej. 16 lipca 1922 roku odbyła się w Katowicach uroczystość zjednoczenia Górnego Śląska z Polską przez symboliczne przejęcie ziemi śląskiej przez rząd RP. Podpisano wówczas Akt Objęcia Górnego Śląska przez Polskę.

Późniejsza, sierpniowa wizyta na Górnym Śląsku naczelnika państwa - marszałka Józefa Piłsudskiego rozpoczęła kolejny okres państwowości polskiej w części Górnego Śląska. Marszałek odwiedził kilka miast i odznaczył zasłużonych dla sprawy śląskiej. We wrześniu odbyły się wybory do Sejmu Śląskiego, którego funkcjonowanie w ramach autonomii śląskiej zagwarantowała ustawa konstytucyjna.

Autonomiczne województwo śląskie z Sejmem Śląskim i Skarbem Śląskim stanowiło nieodłączną część Rzeczypospolitej Polskiej, mimo że w okresie przejściowym - do 1937 roku - obowiązywały tam prawa gwarantowane ludności polskiej i niemieckiej na całym Górnym Śląsku przez polsko-niemiecką konwencję genewską z 15 maja 1922 roku.

W kolejnych dniach czerwca i lipca 1922 r. witano polskie oddziały we wszystkich przyznanych Polsce powiatach górnośląskiego obszaru plebiscytowego.

(PAP)